

ONLINE MAGAZINE
TIME MACHINE MUSIC

www.timemachinemusic.org

Ibrica Jusić (Supernatural fest 23.4.2011)

BALKANSKI VESTERN: čovek, gitara i pas

Odrednice Dubrovčanin, šansonjer, akustičar, enigmatične su za većinu pobornika civilizovane muzike sa ex-Yu prostora mlađe od 40 godina. Stariji diskofili, pak, iz prve prepoznaju legendarnog Ibrica Jusića, koji je, kako kaže priča, nastupao u sidnejskoj Operi, njujorškom Karnegi holu, pariskoj Olimpiji, na Tivoli festivalu u Štokholmu, Džez festivalu u švajcarskom Montreu, živeo i svirao dvanaestak godina u Parizu, da izdvojimo tek ponešto. Rođen decembra 1944. u Dubrovniku, muzičku karijeru započeo je doslovno „sa skalina“ sredinom šezdesetih (pomenuti diskofili setiče se kako su na tim skalinama/stepenicama sedeli kasnih 1970-ih, tek pristigli u dubrovačko leto, sa samarašima na leđima i vrećama za spavanje, uz kružeci bocun crnjaka; dodajmo duge kose, šarene perle, živopisnu odeću, mir i ljubav, i asocijacija na Vudstok-u-malom neće biti slučajna).

Delić srodne atmosfere osetili smo i ovog sunčanog subotnjeg popodneva na travnatom proplanku Botaničke bašte (Beograd): iznenađujuće lep prostor za koncerte na otvorenom, sa odlikama bezmalo kamernе, klubske intime, uz dobro pozicioniranu veliku binu. Publika nasmejana, sedi na travi, prosek godina oko 30. Ni traga ikakvoj „koncertnoj agresivnosti“, mnogi sa čašom piva u ruci, bez pušenja (koje u Botaničkoj bašti inače nije dozvoljeno), sitna deca trče unaokolo. Drveće zaklanja grad. Na bini gospar Ibrica, a pored njega leži nerazdvojni pas. Skladno prohujalim decenijama, nije jedan od prethodnika koje pamtimo (Vagi, Arči), već crni belgijski ovčar Bond. Za kolege gitariste pomenimo da je Ibrica tokom nastupa koristio dve tzv. elektroakustične gitare: klasičnu sa strunama, i tek povremeno „Ovation“ dvanaesterca, pretežno sa kapodastrom (često na trećem ili prvom pragu), uz jednu, verovatno „volume“, pedal.

Ibricin dramatičan glas i ekspresivno sviranje, uz par, slutimo, standardnih ispričanih anegdota, npr. kako je u Istri u kafiću naručio travu (rakija travarica), a dobio uredno smotan džoint na tacni, prezentovali su nevelikoj publici (oko sto pedeset ljudi), od 16:35 do 17:45, selekciju iz njegovog raznovrsnog opusa od šesnaestak albuma, formiranog od bratovih (Dubrovački trubadur, maestro Đelo Jusić) i drugih kompozicija pisanih za njega, te mnogih obrada u rasponu od Leonarda Koena i Lućia Dale do bosanskih sevdalinki. Nakon pesme „Ponoć“ kojom uvek otpočinje koncerte – jedne od retkih za koje je sam napisao muziku i tekst – čuli smo „Zbogom malena/So Long Marianne“, „Ptica dugim letom/Bird On The Wire“, „Bila je tako lijepa“, „Žute dunje“, „Što te nema“, „Karuzo“ (na italijanskom, ne prepev), „Snijeg pade na behar na voće“, „Jubi san vašu ćer“ (već na prvim taktovima aplauz i usklici malobrojnih oldtajmera u publici) i još par drugih. Mene lično posebno je „našao“ sa „Nepal Ganges

Brahmaputra". Utvrđena satnica nastupa (iza njega, u 18h, nastupao je džezera Nicola Conte sa svojim bendom) dozvolila je samo jedan bis, i to je naravno bila čuvena „Mačka“. Ibrica je potom spakovao gitaru u kofer, uzeo Bonda za povodac i, praćen podužim aplauzom, sišao sa scene. Primetio sam da publike sada ima tri puta više – došli su da čuju Kontea.

Ibrica Jusić, usamljeni jahač, sam protiv svih, nikada na vrhu, ali još uvek u poslu, gitarom i glasom. Ko misli da je lako pedesetak godina živeti od muzike, neka proba!

30.04.2011.

Izveštaj i foto: Branislav Anđelković

Roger Waters – The Wall Live (O2 Arena, London 18.05.2011)

U mraku, pred polusagrađenim Zidom, dvojica uniformisanih paramilitaraca dovlače žrtvu – ružičastog krpenog lutka. Iza njih, krojačka vešalica s okačenim dugim, crnim kožnim mantilom, simbolom službi bezbednosti. Odjeknu autoritativan glas: „Donosim poruku vašeg gospodara Marka Licinija Krasa, zapovednika Italije. Po naredbi Njegove najmilostivije ekscelencije, biće vam pošteđeni životi! Robovi ste bili, robovi ćete i ostati! Ali oprost stravične kazne razapinjanjem uslediće samo pod jednim uslovom: ako prokažete palo telo ili živu osobu roba zvanog Spartak!“ U Areni se začu prvo jedan, a potom sa svih strana mnogi povici: Ja sam Spartak! ... Ja sam Spartak! ... Ja sam Spartak! I sam povikah isto!

Tako je, tonskom sekvencom iz filma (1960) Stenlija Kjubrika o Spartakovom ustanku iz 71. godine pre naše ere, pred 23.000 ljudi, prožet jakim emocijama od prvog trenutka, u velelepnoj londonskoj O2 Areni započeo koncert Rogera Watersa, saosnivača, basiste, pevača i tekstopisca većine materijala neprevaziđenog britanskog benda progresivne psihodelije s kraja 1960-ih i kasnih 1970-ih – Pink Floyd.

Nakon uvodne trubačke sekvence s melodijom „Outside the Wall“, grunula je pirotehnika, zavijorile su se duge zastave sa ukrštenim marširajućim čekićima i krenula je pesma „In The Flash“. Neverovatno dobar i moćan zvuk, svaki ton se savršeno čuje, što je teško postići i u znatno prilagođenijim koncertnim prostorima, a kamoli u hali ovakve veličine (sedeo sam na četvrtom nivou). Pri kraju pesme je povećala maketa nemačkog lovačkog aviona iz Drugog svetskog rata

(verovatno Messerschmitt Bf 109), „doletela“, zapravo doklizila po žici, iz dubine hale sa desne strane i, udarivši Zid, srušila se iza njega u plamenu. Usledile su „The Thin Ice“ i „Another Brick in the Wall Part 1“. Na Zidu, kao i na velikom kružnom platnu iznad sredine bine, sve vreme se projektuju filmovi, slike, animacije, slogani. Smenjuju se fotografije nastradalih vojnika i civila: Watersovog oca Erika poginulog 1944. u Italiji, američkog marinca poginulog 2006. u Iraku, iranske aktivistkinje ubijene 2009. u Teheranu, američkog pilota oborenog 1944. u Normandiji, iračkog dečaka nastradalog 2007. u Bagdadu, nemačkog vojnika poginulog 1945. u Berlinu. Poput cigli, na Zidu su dugi spiskovi i slike zauvek nestalih. Imena i fotografije bližnjih poginulih u ratovima (‘Fallen Loved Ones’), na Watersovu molbu, slali su mu uoči turneje fanovi iz celog sveta, nevoljni svedoci nepotrebne ljudske patnje.

Slede „The Happiest Days of our Lives“, a potom i čuvena „Another Brick in the Wall Part 2“, tokom koje se hor od šesnaestoro školske dece u crnim majicama s natpisom FEAR BUILDS WALLS sučelio sa ogromnom naduvanom lutkom zlog nastavnika s užarenim očima i šibom u ruci. Famosni gitarski solo svira Dave Kilminster (na custom made John Suhr gitari, sličnoj Telecasteru), prilično verno i u duhu onog originalnog Davida Gilmoura. Cela londonska Arena pevala je uglavnom „We don’t need no education, we don’t need no thought control!“, kao što su, uopšte ne sumnjam, pevali lisabonski Atlantico Pavilion, milanski Mediolanum Forum, arene u Zagrebu i Pragu, kompleks Olympiski u Moskvi, ili Parken u Kopenhagenu. Jer, očaj pred Sistemom, potreba za buntom, izgubljenim smislom, otrežnjujućim buđenjem, jesu globalne emocije naše starosne grupe, negde između 15 i 65. A iza Watersa polako se zida i popunjava Zid.

Potom slušamo pesmu „Mother“ tokom koje Waters svira akustičnu gitaru, prateći sam sebe na projektovanom filmu iz 1980, sa tadašnje Pink Floyd turneje „The Wall“ [1980-1981, ukupno 31 koncert u svega četiri grada: Los Angelesu, Njujorku, Dortmundu i Londonu, što je ujedno bio i poslednji put kada su Pink Floyd svirali ceo koncert u punom sastavu]. Najavio je sebe sa filma kao „jadnog, bednog, sjebanog, malog Rodžera od pre mnogo godina“. Na levoj strani bine, iza Zida, grandiozna figura dominantne i posesivne Majke (natpis na Zidu „Big Mother is watching you“). Nakon stihova „should I trust the government?“, na Zidu se sa desne strane crvenim slovima projektuje odgovor „NO FUCKING WAY“, pozdravljen verovatno najgrlenijim usklikom publike do tada. Tokom „Goodbye Blue Sky“ vidimo kako se iz utroba eskadrile bombardera B-52s prosipaju smrtonosni krstovi, srpovi i čekići, dolarski znaci, polumeseci sa zvezdom, Davidove zvezde, logo Šelove naftne kompanije, logo Mercedesa. Simboli religijskih i ideoloških dogmi, ekstraprofita i konzumerizma. Slede „Empty Spaces“, „What Shall We Do Now“, „Young Lust“ i „One of My Turns“.

Fabula ukupnog muzičkog performansa, naravno, prati radnju koju smo, osim originalnog duplog Pink Floyd albuma iz 1979, imali prilike da čujemo (i vidimo) i u filmu „Pink Floyd: The Wall“ režisera Alana Parkera iz 1982. U ulozi Pinka umesto Boba Geldofa (tadašnjeg pevača irskog benda The Boomtown Rats), glavni akter je ovoga puta sam Roger Waters (rođen septembra 1943. u Lederhedu nedaleko od Londona), koji je i napisao celokupan tekst i muziku. Inače, „The Wall“ je scenski izveden još samo jednom, jula 1990, na Potsdam trgu u Berlinu (osam meseci nakon pada Berlinskog zida), ali sa potpuno drugačijom postavom i aranžmanima. Dvadesetak godina kasnije, tehnički napredak omogućuje novu, kompleksnu i veoma atraktivnu scensku realizaciju. U sledećoj pesmi „Don't Leave Me Now“ na levoj strani ispred Zida leluja velika zelena lutka riđokose žene neonskih usana, čije ruke nalikuju udovima insekta bogomoljke spremne da muškaku otkine glavu. Slede „Another Brick in the Wall Part 3“, „The Last Few Bricks“ i „Goodbye Cruel World“. Spektakularne projekcije koje prate svaku pesmu su odlično grafički urađene i sinhronizovane. Stiče se utisak da je Zid živ, da nas uvlači u svoju virtuelnu dimenziju, gleda, plaši, zavodi. I poslednja cigla je stavljena, Zid je sazidan. Prvi deo koncerta je gotov, u O2 Areni pale se svetla i nastupa dvadesetominutna pauza.

Drugi deo koncerta otvara „Hey You“, a na „Is There Anybody Out There?“ reflektori šaraju po publici koju od izvođača u potpunosti deli Zid, sem, nakratko, malog otvora na desnoj strani kroz koji se vide dvojica gitarista. U pesmi „Nobody Home“, Waters peva s

platforme na levoj strani Zida, napravljene u vidu hotelske sobe. Ima „prozor sa pogledom“, krevet, uključeni TV („I got thirteen channels of shit on the TV to choose from“), sliku na zidu, fotelju, mali stočić i lampu. Ispust se potom zatvara i sledi „Vera“, tokom koje se projektuju filmovi uplakane dece koja dočekuju preživle očeve, veterane rata. U „Bring the Boys Back Home“ Waters je na bini ispred Zida, na kome se preko scena ratnih razaranja projektuje ispisan odlomak govora američkog predsednika Dvajta Ajzenhauera iz 1953: „Every gun that is made, every warship launched, every rocket fired signifies, in the final sense, A THEFT [ispisano crvenom bojom] from those who hunger and are not fed, those who are cold and are not clothed.“ Ovaj trenutak doživeo sam kao emocionalnu kulminaciju gotovo dvosatnog Watersovog antiratnog performansa, svojevrsne rock opere i višeslojnog narativa o gubitku ljudskosti, civilizacijskom otuđenju i potrebi preispitivanja poverenja koje po navici ukazujemo metastaziranom Sistemu satkanom od lažnih vrednosti i autoriteta, korumpiranih vlada, isključivih religija i bezočnih mahinacija multinacionalnih kompanija.

Tokom „Comfortably Numb“, pod fokusom reflektora na vrhu Zida su pevač Robbie Wyckoff i gitarista Dave Kilminster. Waters udara u Zid koji se, naizgled, rasprskava u paleti boja, da bi se zapravo samo transformisao u kolonadu stubova. Pomenimo da se u ovoj pesmi pre nekoliko večeri (na drugom od šest koncerata u londonskoj O2 Areni, 12.05), u solo deonici, sa svojim crnim Fender Stratocasterom, pojavio lično David Gilmour. Sledi „The Show Must Go On“ sa savršenim vokalistima obučenim u uniforme totalitarnih „marširajućih čekića“, s jasnom asocijacijom na nacističku ikonografiju, a potom i „In The Flesh Part 2“ sa celim bendom i Watersom ispred Zida. U paramilitantnoj

sceni – uključujući virtuelno izdvajanje pripadnika „nepoželjnih“ manjinskih i marginalizovanih društvenih grupa iz publike, njihovo postrojavanje uza Zid i potonje rafale iz šmajsera – svojom pojavom (tj. dugom hipi bradom i kosom) vizuelno odstupa Watersov sin Harry Waters, koji na turneji inače izvanredno svira Hammond orgulje i harmoniku. Na levoj strani bine pojavljuje se ogromna lebdeća lutka svinje na čijoj desnoj strani su natpisi „What’s wrong with people?“, „Everything will be OK, just keep consuming“, „You better run“, kao i slike čekića koji marširaju, logoa naftne kompanije Shell, te čoveka koji drugom čoveku puca u glavu, sa natpisom CAPITALISM ispod. Dok svinja kruži na nekoliko metara visine – pretežno iznad publike u parteru – vidimo na njenom levom boku natpise „Trust us“, Them, not us“, „Drink Kalashnikov vodka“, a tu su i komunistički srp i čekić, dolarski znak, i ponovo čekići koji marširaju.

Waters pita sa bine: „Ima li paranoika večeras u Londonu – ovo je za vas!“, posle čega sledi „Run Like Hell“. Na Zidu se projektuju slike Staljina, Maoa i Buša uz natpis JA VERUJEM, slika Hitlera uz JA SLIKAM (aluzija na njegove umetničke početke), slike fanatičnih verskih lidera uz JA PROPOVEDAM, dece [koja takva učenja upijaju] uz JA UČIM, slike nasilnika uz JA UBIJAM, svinja uz JA PREDVODIM, vučjaka uz JA ŠTITIM, ovaca uz JA SLEDIM, demonstiranata uz JA SE OPIREM, opet svinja uz JA PROFITIRAM, te pobijenih žrtava uz JA PLAĆAM. Dugo ćemo i posle koncerta razmišljati o ovome.

U narednoj pesmi „Waiting for the Worms“ u Watersovoj ruci je megafon preko koga, u maniru rock stara tragično transformisanog u političara, pozdravlja eskadrone marširajućih crveno-crnih čekića koji će zavesti totalitarnu strahovladu i uspostaviti „rad, red i poredak“. Marš pretećih čekića koji se projektuje na Zidu, naglo prekida pesma „Stop“, tokom koje vidimo Pinka, u obliku vrećaste lutke s početka koncerta, kako sedi na vrhu Zida (visokog 11 metara). Tonom očajnika Pink saopštava da želi da skine uniformu i napusti Šou (očito metaforu života u svetu nepravde, nasilja, novca i modernog robovanja), a potom praćen reflektorskim snopom skače sa Zida. Tada otpočinje „The Trial“. Animacije projektovane na Zidu prikazuju suđenje: školski učitelj, žena, rođena majka, svedoče tužiocu protiv Pinka, koga ubeđuju da je lud i nenormalan on, a ne Sistem i svet u kome živimo (zvuči poznato?). Sudija, predstavljen kao debela zadnjica puna crva, vrši nuždu nad Pinkom i proglašava ga krivim jer je imao (i još gore – pokazao!) ličnost, individualnost, humanost i OSEĆANJA! Presuđuje, ubeđen da je to najgora osuda za Pinka, izopštavanje izvan Sistema i Zida. Na kraju ove pesme Zid se ruši. Približno 74 m dug i 11 m visok zid, od brojnih velikih, belih blokova polistirena, u 12 redova, koji je

ujedno služio i kao površina za projektovanje. U publici masovna histerija, aplauzi, vriska, suze, pevanje, haos!

Stojeći podno ruševina Zida, Waters (koji ovom prilikom svira trubu, a inače naravno svira bas gitaru i peva) i prateći muzičari izveli su završnu numeru „Outside the Wall“. Watersov bend čine „suvi“, zreli profesionalci: gitaristi Dave Kilminster, Snowy White i George Edward Smith (zvani G.E.), klavijaturisti Jon Carin i Harry Waters, bubnjar Graham Broad, drugi glavni vokal Robbie Wyckoff, te prateći vokali Jon Joyce, i rođaci Mark, Kipp i Pat Lennon. Na publiku padaju crvene konfete u obliku simbola koje su „sejali“ pomenuti bombarderi B-52s. Na kraju, Waters kaže da je, kada je davnih godina pisao The Wall, imao problem sa rock'n'roll auditorijumom (odatle i zid između izvođača i publike), ali da je srećan jer se to promenilo – „i zato, veliko Vam hvala!“ Dug, grupni naklon i odlazak. A detalj za sladokusce je da se večeras u publici nalazio i Nick Mason, bubnjar Pink Floyd (koji nije mogao u potpunosti da odgleda koncert 12.05, kada je s dairama u ruci, zajedno sa Davidom Gilmourom, nastupio u završnoj numeru).

Beše to poslednji od šest uzastopnih londonskih koncerata, odnosno trideset treći od ovogodišnjeg nastavka turneje The Wall Live (prvi deo turneje, koji je imao pedeset šest koncerata, zvanično je započeo septembra 2010. u Torontu, a okončan decembra u Meksiko Sijetu, dok je drugi deo startovao marta 2011. u Lisabonu, a predviđeno je da se završi jula u Atini, mada, govorka se i o mogućem nastavku).

Ovo remek-delo, možda najveći rock spektakl ikada, sa scenom i vizuelnim efektima vrednim čak 37 miliona funti, čiju osnovu čini lična priča Rogera Watersa – o psihološkoj traumi izazvanoj očevom pogibijom u Drugom svetskom ratu, bolnim razvodom od supruge, i dubokim razočaranjem u sebe i dehumanizovanu profesiju rock zvezde – koju su Waters i njegov veliki kreativni tim maštovito transformisali u univerzalnu i arhetipsku ljudsku dramu današnjice, ostaće ne samo monumentalna referenca rock kulture već i svojevrsna katarza, neporecivi znak ovog vremena.

Dodajmo, da se Spartakov ustanak (njegova sudbina je nepoznata, pošto on ili njegovo telo nikada nisu identifikovani) završio duž rimskog puta „Via Appia“ razapinjanjem na krst poslednjih 6.000 preživelih sledbenika. Watersov koncert budi jaku nadu da će se neki sledeći globalni ustanak neslobodnih možda ipak završiti drugačije.

03.06.2011.

Izveštaj i foto: Branislav Anđelković

The Allman Brothers Band – Tune In To Hep C (27.07.2011, Beacon Theatre, New York)

Nema mnogo bendova koje prati neobjašnjivi sudbinski splin mistike i tragedije. Trajno mesto u toj volšebnoj sviti zauzima The Allman Brothers Band, ikona američkog južnjačkog roka, koji su 1969. osnovali braća Duane (rođen novembra 1946. u Nešvilu, svirao solo i slajd gitaru) i Gregg Allman (rođen decembra 1947. u Nešvilu, pevač i organista), uz još nekoliko muzičara. Prva dva albuma (1969. i 1970) donela su im umeren ali obećavajući uspeh, uglavnom na Jugu. Lično, nikada nisam zaboravio trenutak kada sam na gramofon stavio vinil njihovog trećeg po redu izdanja, duplog, živog albuma "At Fillmore East" (čuvena koncertna dvorana koju je vodio Bill Graham na Drugoj aveniji njujorškog Ist Vildža). Izašao juna 1971., ovaj album ih je „digao“, a bogami i mnoge slušaoce godinama kasnije, pravo u muzičku stratosferu. Nenadmašne rock i blues improvizacije, neretko fuzionisane sa džezom, gospelom i kantrijem, otvarale su im put ka diskografskom vrhu. "Rolling Stone" – uticajni rock dvonedeljni iz San Franciska – pozicionirao je album "At Fillmore East" na 49. mesto, od 500 najboljih albuma svih vremena.

Nedugo potom točak sudbine se okrenuo: Duane Allman, vođa benda, studijski veteran, koji je u krugovima poznavalaca smatran svetskim gitaristom br. 2, odmah iza Jimyja Hendrixa, sa kojim je delio

porok šarenih hemijskih ključeva za vrata percepcije, gine u svojoj 24. godini, oktobra 1971. u Mejkonu u Džordžiji (gde su se preselili sa Floride), u sudaru motora koji je vozio i kamiona. Baš kada bend pokušava da nastavi karijeru, jedan od suosnivača benda, basista Berry Oakley (rođen aprila 1948. u Čikagu, zbog čega su braća Allman u šali govorila da, eto, imaju i jednog Jenkija među sobom), gine novembra 1972, u sudaru svog motora sa gradskim autobusom, tek tri bloka dalje od mesta gde je godinu dana ranije nastradao i Duane. Uprkos gubicima, bend uz nove članove nastavlja da radi. Nakon ploče "Eat a Peach" izdate 1972. na kojoj su zabeleženi raniji Duaneovi studijski i uživo snimci, septembra 1973. izlazi i peti album "Brothers and Sisters", koji hitom "Ramblin' Man" i čuvenim instrumentalom "Jessica" postiže odličan uspeh. Slede turbulentna vremena višestrukih raspada benda (npr. 1976, 1980, 1982), ali i ponovnih formiranja (npr. 1978, 1986, 1989). Brojne personalne promene pratile su ih i tokom 1990-ih, tako da su tek 2000-tih uspeali da postignu unutrašnju stabilnost. Kvalitet, borba i upornost doneli su im od 1971. do 2005. čak 11 zlatnih i 5 platinastih ploča. Stazama južnjačkog zvuka Allman Brothers Banda išli su, među ostalima, Marshall Tucker Band, Lynyrd Skynyrd, Ozark Mountain Daredevils, Black Oak Arkansas, i ZZ Top.

Tradicija održavanja koncerata Allman Brothers Banda u njujorškom Beacon Theatreu, kapaciteta 2900 mesta, na gornjem zapadnom Menhetnu, često nekoliko večeri uzastopce, traje od 1989; julski nastup bio im je 201. koncert u Beaconu. Poklonici njihovog zvuka, koji događaj zovu "Beacon Run", dolaze iz cele Amerike, Kanade, i ponešto Zapadne Evrope, kako bi ih tom prilikom videli. U

istoj dvorani je marta 2009. obeleženo i 40 godina rada benda, i to sa petnaest rasprodatih večernjih koncerata zaredom.

Karte za julski koncert The Allman Brothers Band u Bikon dvorani puštene su u prodaju krajem juna, sa mogućnošću kupovine najviše 4 karte po osobi (najsкупlje su koštale \$149.50) i naravno odmah su rasprodate. Beacon Theatre, uglavljen između istoimenog hotela i prodavnice pića, spolja, osim ulične nadstrešnice, varljivo neprimetan u nizu građevina na uglu Brodveja i 74. ulice, izgrađen 1929. u Art Deko stilu, svojim pozlaćenim tavanicama, oslikanim zidovima, visokim stubovima, raskošnim skulpturama, crvenim sedištima i balkonima, iznutra čini sasvim nadrealan ambijent za južnjačke odmetnike čiji koncerti su se u mlađim danima povremeno završavali gađanjem flašama i masovnim tučama publike. Svetla se oko 20:30h lagano gase i na scenu izlaze članovi prve postave iz 1969: Gregg Allman (vokal i klavijature), Butch Trucks (bubnjevi i timpani), tamnoputi Jai "Jaimoe" Johanson (bubnjevi); kao i relativno „novi“ članovi benda: izvanredni Warren Haynes (vokal i solo gitara, u bend došao 1989), Marc Quinones (konge i perkaš, 1991), tamnoputi Oteil Burbridge (bas, 1996) i takođe izvanredni Derek Trucks (nećak Butcha Trucksa, solo gitara, 1999). Scenom, osim uobičajene reflektorske rasvete, na sredini dominira veliki ekran sa arabesknim logom benda, na kome se puštaju filmovi, fotografije i psihodelična, kapljičasto-kaleidoskopska mešavina boja koja je posetiocima nekih davnih diskoteka bila poznata kao „uljani lajt šou“, a koja se sada, naravno, „meša“ u kompjuteru. Koncert otvaraju sa "Don't Want You No More", inače prvom pesmom sa A strane debi ploče The Allman Brothers Band iz 1969, a potom slede "It's Not My Cross To Bear", "I Walk On Gilded Splinters", "One Way Out", "Into The Mystic", i čuveni "Statesboro Blues". Usledila je obrada Dylanove "Blind Willie McTell", posvećena tamnoputom, regtajm blues gitaristi iz Džordžije (1898–1959). Poluslep od rođenja, u detinjstvu potpuno gubi vid, da bi kasnije, pored ostalog, bio autor mnogih blues standarda, uključujući i pomenuti "Statesboro Blues". Tokom pesme ekranom klize njegove požutele fotografije.

Što se tiče scenskog rasporeda, Gregg Allman sedi na levoj strani bine između Hammond orgulja, drvenog kabineta sa rotirajućim Leslie zvučnicima, i električnog pijana, a na sredini bine, pozadi, uzdignute su dve baterije bubnjeva, uz treći komplet udaraljki između (desno je Butch Trucks koji na koži bas bubnja ima crtež psihodelične pečurke, čestog simbola benda), dok su ispred/ispod dvojica gitarista (Derek Trucks, koji na bini stoji na omanjem donetom tepihu i svira Gibson SG, i Haynes sa žučkastim sunburst Gibson Les Paul Standardom iz 1958) i, skroz desno, bas gitarista. Nakon "Black

Hearted Woman" na scenu izlazi i pevačica Natalie Cole (devetostruka dobitnica Grammy nagrade, čiji je otac bio džez pijanista Nat King Cole), sa kojom, uz saksofonistu Rona Hollowaya, izvode "Change Is Gonna Come" i "The Weight". Potom slušamo prelepu, tripoznu "In Memory of Elizabeth Reed", sa Billom Evansom na saksofonu, iza čega sledi, za ovakve koncerte uobičajena, pauza.

Nisam mogao ni da sanjam da će drugi deo koncerta otpočeti pesmom "Teach Your Children" u kojoj su uz Allman Brothers Band na scenu sa elektroakustičnim gitarama (koje su posle zamenili Fender Stratocasterom i Telecasterom) izašli David Crosby i Graham Nash. Moćan vajib, zvuci koji pogađaju gde treba, osećaj pripadnosti izgubljenom plemenu čiji je vrednosni sistem visoko cenio kreativnost i sposobnost prepoznavanja, sviranja i slušanja kvalitetne muzike. Gotovo kao emocionalni manifest, tvrdnja da još uvek negde imamo živ komadić onoga što je volšebno mutiralo u korodirani svet današnjice. Nebo se otvorilo na "Guenevere Green", a eksplodiralo na a capella otpevanu "Find The Cost Of Freedom". Već i ovako neverovatnoj postavi, u najboljem duhu zajedničkih svirki iz ranih 1970-ih, u izvođenju "Cowboy Movie" (uz Crosbyjevu opasku da su ovu pesmu koja govori o raspadu CSN&Y retko izvodili jer ima puno teksta koji nije mogao da zapamti budući da je uglavnom bio suviše stondiran) i potresne "Almost Cut My Hair", izvođačima se pridružuje Phil Lesh, basista legendarnih Grateful Dead! Slede "Shake Down Street", "Sugaree" i "Franklin's Tower", a na razvaljujuću "Whipping Post" na scenu ponovo izlazi i Natalie Cole. Potom slušamo "Midnight Rider" u kome je uz Crosbyja, Nasha i ekipu nastupio i Greggov sin, gitarista Devon Allman. Za kraj, u dvadeset i drugoj pesmi izvedenoj

večeras "Will the Circle Be Unbroken", na scenu gitarom i bradom izlazi Billy Gibbons iz ZZ Topa. Završni aplauz je bio dug i uporan, ne toliko kao poziv na bis, koliko kao iskrena zahvalnost i pozitivna neverica nad doživljenim. Realno, ostali su mi dužni "Stormy Monday". Pogledao sam na sat, bila je tačno ponoć. Polako krenuo ka Bruklinu.

Desetak dana posle ovog koncerta otkazan je ostatak ABB turneje, predviđen za avgust i septembar (osim Kanade, pominjana je i Evropa), usled zdravstvenih problema Gregga Allmana, vanserijskog klavijaturiste, kompozitora, člana R'n'R kuće slavnih, ex-muža [ženio se bar šest puta] pevačice/glumice Šer, i bivšeg višedecenijskog korisnika praškaste/flaširane hemije, kome je juna 2010. presađena jetra (bio je na listi čekanja od 2007). Naglasimo činjenicu da je koncert deo kampanje "Tune In to Hep C", i da je neto prihod od preko četvrt miliona dolara otišao u fond za bolju informisanost (DOING NOTHING IS NOT AN OPTION!) i podršku obolelima od hronične C žutice (u rock kulturi obično povezivane sa intravenoznom narkomanijom, nesterilnim pirsingom i tetoviranjem), od kojih mnogi i ne znaju da imaju u sebi ovog tihog ubicu koji izaziva cirozu i rak jetre. Gotovo 80 posto novoobolelih nema ikakve druge simptome osim osećaja umora. Za one koji su preležali A žujku, dobijanje virusa hepatitisa C je sigurna karta u nepovrat. Ali kako kaže večeras neodsvirana pesma: "Lord have mercy, Lord have mercy on me".

10.09.2011.

Izveštaj i foto: Branislav Anđelković

Adrenalin, delirijum – Laurie Anderson u Njujorku (10.08.2011, Lincoln Center)

Ljubičasta spirala pulsira na platnu. Ispred nje tri siluete. I iskonski zvuk. Adrenalin, delirijum, adrenalin, delirijum – kaže Glas. Kao da granična linija moždanih hemisfera večeras prolazi baš ovde, privučena ritmom, svedena na drevnu ravan atoma, u procepu između nestajućih trenutaka.

Da pojasnimo, reč je koncertu Laurie Anderson, avangardne žene-šamana, koja nas ritmičnom elektronskom magijom nemilosrdno uvlači u svoj mitotvorni performans. Njeno najopakije oružje nije futuristička električna violina sa magnetnom trakom umesto gudala koju povremeno svira, već Glas, opori hipnotički koncentrat uma, nalik arhetipskoj priči-o-priči pored prve ikada zapaljene vatre.

Laurie Anderson (koju sam premijerno gledao decembra 1990. u Hali sportova na Novom Beogradu), multimedijalna umetnica, možda i najveća našeg doba, saradivala sa mnogima, od Williama S. Burroughsa do NASE, rodonačelnica savremene muzičke inovacije, rođena je juna 1947. u naselju Glen Ellyn, dubokom predgrađu tridesetak kilometara zapadno od Čikaga. Svirala je violinu u Čikaškom omladinskom simfonijskom orkestru, a potom se preselila u Njujork, gde je studirala umetnost na Bernard koledžu. Po diplomiranju 1969. nastavlja obrazovanje (posebno vezano za skulpturu) do 1972, na Umetničkoj školi Kolumbija univerziteta. Na Kolumbiji je, mnogih decenija kasnije, 2005. kao već etablirani umetnik, dobila i počasni

doktorat. Rana umetnička scena Grada-koji-nikada-ne-spava, sa svojim poluteatarskim, spoznajnim i konceptualnim art sadržajima, često baziranim na eksperimentalnim tehnološkim pristupima, bila je i ostala njena osnovna urbana matrica. Uprkos brojnim performansima i muzičkim radovima – prvi singl "It's Not The Bullet That Kills You, It's The Hole" izdat je 1977. kao kompozitni deo džuboks art instalacije – širu popularnost stekla je tek 1981, kada se njena pesma "O Superman" našla pri vrhu britanskih i svetskih top lista. O suštinskoj (i nepremostivoj) razlici između autentičnog umetnika i estradnog zabavljača-zanatlije svedoči i činjenica da se osmominutna minimalistička video instalacija "O Superman" Laurie Anderson, zajedno sa još 11 njenih radova, čuva u prestižnom Muzeju moderne umetnosti u Njujorku (početkom avgusta imao sam zadovoljstvo da je vidim u sklopu tekuće postavke).

Besplatni koncert iz tradicionalne letnje Out of Doors serije u organizaciji Linkolnovog centra na gornjoj zapadnoj strani Menhetna, održan je naravno na otvorenom, u Damrosch Parku, zapravo pjaceti sa teraco pločnikom i polukupolom nalik školjci nad prostranom binom, sa 3000 mesta za sedenje (najobičnije prenosive plastične stolice), koji je počeo da se lagano puni, pretežno starijom publikom, oko sat ranije. Nakon vesele mnogočlane predgrupe gudača Todda Reynoldsa, u 20:30h na binu je izašla zvezda večeri sa dva pratioca: Rob Burger, levo za pijanom i električnim klavijaturama (sporadično i na Moog basu i harmonici), i Eyvind Kang, u sredini na violi sa efektima. Usledio je

čudesni jednosatni kolaž zvukova-pesama, uključujući "Thinking of You" i "The Beginning of Memory" sa poslednjeg albuma "Homeland" (izašao juna 2010), sa koga su neke numere sadržane i u najnovijem performansu "Delusion". Hit nije svirala. Bilo je dozvoljeno fotografisanje, ali ne i video snimanje nastupa (obezbeđenje je diskretno opominjalo), mada je par video zapisa ipak napravljeno.

Kroz ritam srodan mesmerizmu derviškog transa, Laurie Anderson se poigravala rečima Gertrude Stein da je USA najstarija moderna zemlja sveta, jer je kao takva i stvorena, dok su ostale tek potom pokušavale, sa većim ili manjim uspehom, da dostignu njene standarde. Preko vibrantne pozadine od tonova i koloritnih formi rasvete, parafrazirala je, na opšte veselje auditorijuma, aktuelni nacionalni bezbednosni slogan "If you see something, say something", u stilu: „Ako primetite nešto sumnjivo, recite odgovornom licu. Ali šta da uopšte kažete? Možda: Pozorniče, nekako mi deluje sumnjivo ona osoba tamo, ili Pozorniče, nešto mi je sumnjiv onaj veliki kofer na staničnoj klupi, mada u stvari, i vi mi delujete prilično sumnjivo Pozorniče, kao da ste nepraviljeni od nečega što se topi pred mojim očima!" Dodatni i nenadani štimung pogodenoj atmosferi dala je kolona policijskih automobila koji su pod punim gasom, rotacionim svetlima i zavijajućim sirenama projurili 62. ulicom, odmah pored Damrosch Parka. Laurie nastavlja svoj lament u srodnom maniru: „Noć se razbila o prozore, redak vazduh prepun nečeg metalnog. Zašto ovo radimo? Šta sve to znači. Uspon, i sve viši. Na Wall Streetu kupuju i prodaju stvari koje još i ne postoje, koje su tek samo primisli. Grad počinje da raste oko tebe, ali ne taj koji misliš, već neki drugi, napravljen od adrenalina, delirijuma, adrenalina, delirijuma. Gestovi dobre volje za ljudsku vrstu, empatija, biznis plan. Ljudi skaču sa nebodera. Da li pseto [referenca na njenu voljenu kerušicu Lolabelle koja je uginula u aprilu] može da se uspne do Budinog srca?

Ciljevi su nam previsoko postavljeni. A kada sletite? Sva obličja mogu biti skrhana do nivoa atoma, padajući komadi. Prosvetljeni i prazni. Nešto kao viši um. Sami određujemo druge ljude kako bismo ih učinili manje važnim, jer kada odu ili umru [2008. joj je preminula majka kojoj nikada nije uspela da iskaže svoja prava osećanja, te odatle i osvrt na iluziju emocionalnog inženjeringa], neće nam nedostajati, nećemo misliti na njih, i možemo da putujemo olakšani, brzinom svetlosti"; (inače, pepeo kremirane Lolabelle je pomešan sa glinom od koje je Laurie Anderson napravila skulpturu u obliku violine, koja čini centralni eksponat izložbe "Forty-Nine Days in the Bardo" otvorene 20. septembra u Filadelfiji). Nižu se njene opservacije života: pominje nered u Londonu, globalno zagrevanje, Fukušimu, svetski haos. Ova mešavina duboko ličnog, aktuelnih vesti i bit poezije otkriva

nam da nema očekivanog izbavljenja, jer već živimo u vremenu post-anarhizma, a da toga nismo ni svesni. Dar za reči, neporecivo efektnih u kontekstu ukupnog doživljaja. Bogato mešanje živih instrumenata i semplovanih loopova, u rasponu od psihodelije do opere, u koktel fatalnog, erotičnog, angažovanog, kosmičkog izraza. Sagledavamo fragmente narativnih slika, otrežnjujućih političkih poruka, svesnog poricanja sudbine i naleta racionalne paranoje.

Pretposlednju numeru činila je apokaliptična "The Real New York" ("Requiem for New York"), nastala samo nekoliko nedelja pre ovog koncerta. Potom se na sceni, razuzdano pozdravljen od publike, kao gost pojavio legendarni frontmen Velvet Undergrounda – Lou Reed (inače u braku sa Laurie Anderson od 2008), nekadašnji urbani trubadur, a sada poklonik realno neslušljivog non-rocka, uslovno shvaćenog kao free-jazz. U podužem prsluku, pomalo dezorijentisan, seo je na stolicu, i kada su mu dodali gitaru izveo, sa ostalima, kraći atonalni, improvizovani instrumental, okončan kontrolisanom mikrofonijom. Tek „Hvala i laku noć!“ u 21:30h, i nenametljivo su sišli sa bine.

Umesto Supermena, njujorškim horizontom je pred kraj koncerta, povrh Linkolnovog centra, preleteo meteor, odbegla kap meteorske kiše Perseida. Videla ga je bar polovina odvaljene, meditirajuće publike koja je, prožeta moćnom elektronskom mantrom, poodavno zabludela pogledom sa bine ka beskonačnom noćnom nebu.

04.10.2011.

Izveštaj i foto: Branislav Anđelković

Heroj ulice za početnike: u susret beogradskom koncertu Prljavog kazališta

Definicija nostalgije bila bi valjda nešto kao izgrebana pozlata, žudnja za prošlošću, boljim i najboljim vremenima, nekim srećnijim nama, nekim još nenapravljenim izborima. Nalik lepoj ali nepovratnoj boci, popijenog sadržaja. Problem je što nas od ispijenog (videti pod: Liker zaborava) doživotno peče srce, ta i onako sumnjiva, lomljiva i emotivno labilna duševna kategorija. Ma koga briga: Viva prazne boce!

Ovaj uvod u prikaz novog nosača zvuka (CD, a u najavi je i vinil), četrnaestog studijskog albuma Prljavog kazališta "Možda dogodine" u izdanju Croatia Records, samo naizgled pišem danas, septembra 2012. Ustvari, započet je onomad, 22. septembra 1979, na prestoničkom stadionu JNA (poznatijem u narodu kao Partizanov stadion), poprištu čuvenih godišnjih primopredaja Štafete mladosti, kada se nešto mlado, uz prigodnu sletovsku koreografiju, predavalo, opake li simbolike, drugu Starom. Naime, toga dana sam, kao novopečeni osamnaestogodišnjak, zajedno sa oko 70.000 pretežno vršnjaka (par godina gore-dole), prisustvovao celodnevnom "Rock spektaklu '79" (trava, sredina terena). Pored Bijelog dugmeta, kao neospornih zvezda večeri, tokom popodneva je nastupilo i mnoštvo drugih bendova (pomenimo npr. YU grupu, Parni valjak, Generaciju 5, Revolver, Opus, Suncokret, Siluete, Metak, Boomerang, Kako), među kojima i Prljavo kazalište. Pankeri iz Dubrave, u to vreme

alanfordovskog radničkog predgrađa Zagreba sa crnim pod noktima, poznatog po solidarnosti, nedovršenim kućama, redovnim tučnjavama, pijankama i retkim neobijenim trafikama, su te godine izdali svoj debi album sa, naravno, subverzivnim i angažovanim numerama tipa "U mojoj općini problema nema", "Što je to u ljudskom biću što ga vodi prema piću", "Na posljednoj tramvajskoj stanici", "Veze i poznanstva", "Sretno dijete", kao i prvom gay pjesmom u SFRJ "Neki dječaci" (zbog koje je album zvanično komisijski kategorisan kao šund)! Album je na omotu imao isplaženi logo Rolling Stonesa, doduše sa nasećenim jezikom i usnom probodenom zihernadlom (autorski rad, kasnije čuvenog njujorškog dizajnera, Mirka Ilića). Imajući u vidu tu vrstu muzike na ovim prostorima, album se, uprkos represivnom sistemu, a možda baš i zbog njega, bezobrazno dobro prodavao. Glavni akteri, Jasenko Houra (antiteza gitarskog heroja, ritam gitarista i autor celokupnog materijala, rođen u Virovitici, čeških korena) i Davorin Bogović (vazda pripiti i rano proćelaveli, buntovni pevač), obojica 1960. godište, imali su tada celih 19 godina! Realno, nikom, uključujući tu i publiku, nije padalo na pamet da ih definiše kao teenage bend.

Naredne, 1980. godine usledio je drugi album "Crno bijeli svijet", kojim se Prljavo kazalište, pogađajući, kao i mnogo puta kasnije, duh vremena u epicentar, predstavilo u novotalasnom post-pank svetlu, uz ska i komercijalne hitove tipa "Mi plešemo", "Zagreb" i "17 ti je godina tek" (obrada evergrina "17 godišnjog" koji je ranih šezdesetih pevao Ivo Robić; pomenimo i Robićevu nemačku verziju "Mit 17 fängt das Leben erst an" u izdanju Polydora; original je naravno bio "Save the last dance for me" iz 1960, u izvođenju The Drifters). Imajući u vidu između 150.000-200.000 prodatih ploča i audio-kaseta, izdavačka kuća Suzy bila je prezadovoljna. Što je najne očekivanije, ovaj, skoro jeretički album Kazališta – prvenstveno u odnosu na njihov debi album, ali i maksi singl iz 1978, sa dvostrukom prvom stranom, i pjesmama "Televizori", "Majka" i "Moje djetinjstvo", te singl iz 1979. sa numerama "Moj otac je bio u ratu" i čuvenom minimalističkom "Noć" (reizdata na prvom albumu, kao zadnja na A strani) – bio je dobro zaslužen i za potpunu promenu imidža i muzičkog kursa tadašnjih etabliranih mainstream veterana, Bijelog dugmeta, što se videlo i čulo na, inače, takođe dobrom albumu Dugmeta "Doživjeti stotu". Boraveći godinu dana o državnom trošku (decembar 1980. – novembar 1981) u Maksimirskoj 63, dakle u prvom komšiluku Dubrave, imao sam retko zadovoljstvo da 1981. u "Dječjem kazalištu Dubrava" (ili se to tada zvalo Dom kulture?) vidim i koncert Prljavaca za ekipu iz kraja. Mama, tata, pas i kravata! O tome kako smo se moj ortak Žuc i ja, nadahnuti modernim devojkama, te večeri ubili od ruma, čućete neki drugi put.

Lični favorit sa "Crno bijelog svijeta" bio mi je i ostao, blagi ali meljući, reggae "Neka te ništa ne brine".

No, vratimo se sadašnjosti. Ovih dana je, posle kraće avgustovske, beerfestovske dileme, konačno u ozbiljnoj najavi samostalni koncert Prljavog kazališta koji će se, po svemu sudeći, održati 22. decembra 2012. u Kombank areni (poznatijoj kao Beogradska Arena). To i ne bi bila naročita vest da njihov zadnji koncert u Beogradu nije održan davne 1986, u sklopu turneje "Zlatne godine" (istoimeni album izašao je krajem 1985). Posle pauze od 26 baš i ne tako zlatnih godina, valjalo bi, verujemo, kontinuiteta radi pojasniti neke elemente kreativnog procesa.

Jasenko Houra "Jajo", autor pesama Kazališta, je autentični emotivac, dakle senzibilna umetnička duša (pri čemu ne mislimo na njegovu firmu za posredovanje u trgovini umetničkim delima, registrovanu u Švajcarskoj). Njegove, a uostalom i svakoga ko to radi iskreno, inspiracije za pesme su refleksija dešavanja u porodičnom okruženju, ulici, kvartu, gradu i zemlji (sporadično i svetu) u kojima živi. Sve se to meša i prelama kroz unutrašnju prizmu umetnika, bojeći pesme emotivnim tonovima skladno događanjima. Houra je 1979. pevao o svojoj opštini Dubrava, 1981. o svom gradu Zagrebu, ali i o smrti dečaka u Kabulu (tada su u Avganistanu ratovale ruske trupe, a danas ratuju američke), i to niko normalan nije smatrao naročitom politizacijom ili nacionalizmom (ružne li reči). Bilo je bitno shvatiti umetničku, generacijsku i ljudsku poruku. Pevajući na albumu "Zaustavite zemlju" iz 1988. o svojoj bivšoj devojci Marini (koja već odavno živi na Novom Zelandu), tvrdio je da je imala oči boje vena, boje Dunava (odnosno, u koncertnoj verziji pesme, boje Dinama), dakle plave. Fudbal je verovatno bio najbitnija stavka većini momaka iz Dubrave, čak moguće ispred ljubavi i muzike, a Dinamov stadion je bio granični reper njihove teritorije. Na istom albumu našla se i lirska balada "Mojoj majci" (pesma u narodu poznatija kao Ruža hrvatska), posvećena Hourinoj preminuloj mami, koja je postala svojevrsna himna benda, a i šire. Uz to, Prljavo kazalište je 17.10.1989. održalo koncert na kratom Trgu bana Jelačića sa pripadajućim ulicama (ex-Trg Republike) – govorimo o skoro 300.000 prisutnih – što im je, u tadašnjim jednopartijskim političkim okolnostima uoči raspada SFRJ, uzeto kao debeli minus. Teško da ima logike u posebnom izdvajanju (od oko sto šezdest numera Kazališta tokom 35 godina karijere) naslova tipa "Devedeseta" (istoimeni album iz 1990) ili "Lupi petama" (istoimeni album iz 1993), a ne recimo "Muškarci su svinje" (album "Dani ponosa i slave" iz 1998), "Previše suza u mom pivu" (album "Radio Dubrava" iz 2003), ili "Šteta što je kurva" (album "Moj dom je Hrvatska" iz 2005). Sve su to, ipak, samo pesme sa ličnim stavom i

emocijama, u koje Houra bezrezervno i od samog početka svog kompozitorskog angažmana, neretko unosi i određeni socijalni, gotovo crnohumorni, aspekt. Autor, često samoironično, peva o stvarima koje voli, koje ga bole, koje uočava i ističe, ne sporeći pritom ikom drugom pravo da voli, uočava i ističe nešto drugo. To se, da ne bude zabune, zove kultura dijaloga. Posebna je činjenica da sama dela, u ovom slučaju pesme, kada jednom napuste autora, dobijaju svoj sopstveni život, postaju vlasništvo javnosti, i u tom smislu ih svako može tumačiti, doživljavati i koristiti (pro et contra) u skladu sa sopstvenim emocijama, pogledima i potrebama. Ko ovaj princip razume, razumeo je. Za one druge, u suštini, nije ni bitno. Uostalom, možda neko i trivijalni refren Đorđa Marjanovića "Beograde, Beograde, na ušću dveju reka ispod Avale" smatra politizovanim i nacionalističkim. Toliko o tome.

Najzad, posvetimo se pomenutom novom, četrnaestom studijskom albumu Prljavog kazališta "Možda dogodine" koji je, posle dvogodišnjeg rada, promovisan 04.06.2012. u Muzeju grada Zagreba (ima i u odabiru ovakve institucije izvesne vizure neumitne prolaznosti, naglašene pratećom izložbom "Zagrebačka Dubrava – od predgrađa do grada" na kojoj su predstavljeni Hourine, Bogovićeve i Bodalčeve lične stvari i fotografije). Album nepogrešivo odiše senzibilitetom autora dospelog u svoje zrele pedesete, uz sva večna pitanja, razočarenja i dileme koje taj opaki ni-na-nebu-ni-na-zemlji uzrast donosi i ostavlja bez odgovora. Posebno ako se u njega zagazi kao matori rocker, i to još na ovim, bogom prokletim, prostorima. Lično, već danima ne skidam CD sa plejera. Osim Houra, jedini originalni, da tako kažemo, član Kazališta, je bubnjar Tihomir Fileš. To i ne znači puno, budući da je sadašnji pevač, inače školovani advokat, Mladen Bodalec (rođen

1959, takođe momak iz Dubrave) došao zvanično u Kazalište još davne 1985, u vreme petog albuma. Na solo gitari, basu i odličnim klavijaturama su Mario Zidar, Dubravko Vorih i Jurica Leikauff. Na omotu, prikladno duhu cele priče, vidimo sliku benda u realnom vremenu, ali sa Hourom u mladolikom i stanjenom izdanju, mnogo više nalik muzejskom sebi sa početaka Kazališta, nego današnjem, stvarnom izgledu. Od dvanaest pesama, album otvara ritmična "Knjiga tajni", uz koju kao da razaznajemo orijentalna slova na mesečevom svetlu. Sledi bazično dvoakordna (čest manir Kazališta) ša-na-na numera, "Ljubav je" tokom koje provodimo dane po sumnjivim kafanama, a potom "Prgav il ne", sa novom devojkom koja nam pleše u džepu. U nastavku slušamo valjajuću i moćnu "Ako ti još jednom oprostim" o bračnim i vanbračnim neverama, suzama i muškoj časti, posle koje dolaze harmonski šarmantna, i na momente skoro bitlsovska "Djevojka od milijun dolara", i muzički svedena "Voli me", sa neporecivom tvrdnjom da "najbolji su dani iza nas". Nastupaju melodična i stonessovska, tekstualno kriptična, ali ritmički snažna i prelepa "Sjeti me se", da bismo uz rezigniranu pesmu "Viva", njen noseći gitarski rif, klavirski solo i opičeni gorko-satirični tekst, svi definitivno poskakali na noge! Poseban šmek daje činjenica da je ovu pesmu, u svom najboljem maniru, otpevao Davorin Bogović (pevač Kazališta na prvom, drugom i četvrtom albumu; treći album je otpevao sam Houra, jer se Bogović, u terminu kada je u Švedskoj bio rezervisan studio za snimanje, izgleda zaljubio i otišao na Krk da radi kao poštar). Slede maligna pesma "Liker zaborava", malo pelin malo trava, sa razigranim, gotovo tekućim, basom i naglim krajem (baš kao i u životu), a potom ispovedna "Možda dogodine" skoro optimistička, ali ipak bez realne nade, i naravno sa sve manje preostalog vremena, na koju se, u dijalogu klavijature i gitara, nadovezuje "Iza mojih prozora". Ljubavna blues balada, jer sve prave su ljubavi definitivno tužne, "Baš kad nije vrijeme", koja zatvara album, upisaće se bez greške u večite pesme. Materijal je odsviran čvrsto i znalački, i ume da iznenadi 'masnim', eksplozivnim gitarskim rifom, sa ritam sekcijom koja ne prestaje da nosi, oplemenjena bogatstvom produkcijskih detalja. Ne zaboravimo, pritom, da je u pitanju četrnaesti album! Rečju, lepa, setna i pošteno urađena ploča.

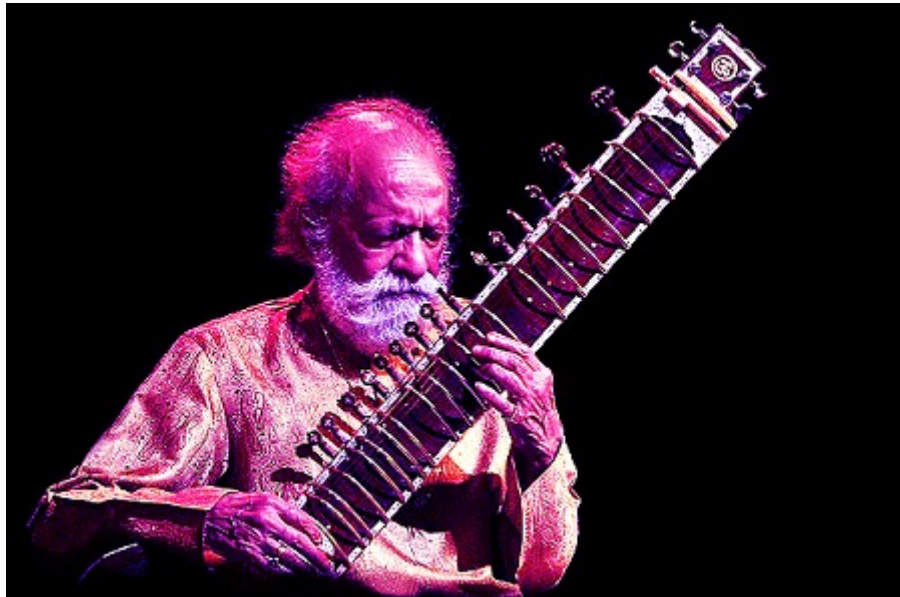
Biću na beogradskom koncertu i pevati punog srca s njima "Ruuzo, moja ružice..."! Ne sumnjam da imaju dovoljno petlje da je odsviraju. Uostalom, šta je rock'n'roll ako ne večita provokacija!

15.09.2012.

Prikaz: Branislav Anđelković

Ravi Shankar na drugoj strani neba

Drumovima sakralne geografije klizimo kao nasmejane senke, kapi vode na lotosu, opijumski fleš, teško i prebrzo, prebrzo. Prijatelji, otpočnimo nastup večernjom ragom Purja Dnašri (Puriya-Dhanashri), baš kao onda, 15. avgusta 1969, prvog dana Woodstocka. Bio je petak.

Ex oriente lux [sa istoka svetlo], kao nova zora, povratak izgubljenom raj, začetak mistike, nada. U toj arhetipskoj mantri svako traži neko sopstveno značenje. Nije slučajno. Orijentalni životni koncepti, antiteza racionalnoj i ispraznoj materijalnoj nimfomaniji zapada, umeju da ogreju srce. Jer visoke civilizacije drevnog Egipta, Indije i Kine, i dalje traju, čak i minimalistički svedene na simbole, mitologiju, meditativnu duhovnost. U mojoj sobi, eto, gori mirišljavi štapić frangipanija.

Pandit Ravindra Shankar [pandit: učitelj, naziv iz poštovanja prema, u ovom slučaju, mudracu melodije i ritma], rođen je 7. aprila 1920. kao Bengalac, bramin, pripadnik najviše hindu kaste, na obalama svetog Ganga, u prastarom gradu Varanasiju (nekadašnji Benares, indijska država Utar Pradeš, blizu granice sa Nepalom i Bangladešom), transcendentnom epicentru Indije, osnovanom po predanju od boga Šive. Porodica nije bila bogata. Rastao je sa majkom i brojnom braćom, a oca Shyama Shankara, neko vreme londonskog advokata (setimo se da je Indija u to vreme bila britanska kolonija), je

upoznao tek u osmoj godini. Stariji brat Uday Shankar bio je priznati plesač i koreograf, sa kojim Ravi kao desetogodišnjak ide na svetske turneje, uči igru i muziku, i susreće se sa zapadnim svetom (u Njujorku je prvi put boravio 1932). U Majhar (indijska država Madja Pradeš, koja se nalazi južno od Utar Pradeša) odlazi 1937, i u skromnoj zabiti prepunoj komaraca i zmija, otpočinje naukovanje sitara kod Baba Allaiddin Khana [baba: otac, uman čovek, titula za obraćanje s poštovanjem], vrhunskog znalaca indijske tradicionalno-klasične muzike, kompozitora, multi-instrumentaliste, i posebno virtuozu na sarodu (instrument donekle sličan sitaru, ali nešto manji i bez pragova). Sitar, inače, spada u žičane instrumente, tek formalno nalik gitari (po vratu i rezonatoru), ima pokretne pragove, 6 ili 7 melodijskih žica, i najčešće od 11 do 13 fiksno rezonirajućih žica (Ravi je svirao na ukupno 17-žičanom sitaru). Pošto se u hinduizmu prilikom prihvatanja učenika vrši ceremonija inicijacije, ritual upanayana, gde se mladić, budući muzičar, formalno posvećuje naukovanju Veda, odnos sa učiteljem ima i duhovnu dimenziju, tako da je Baba Allaiddin Khan bio Ravijev guru. Sa maestrovom najmlađom, tada petnaestogodišnjom ćerkom, Annapurnom Devi (rođ. 1927), svojom prvom ženom, Ravi 1942. dobija sina Shubhendru „Shubhoa“ Shankara (slikar i muzičar, umro 1992. u okrugu Orandž, južno od Los Anđelesa, od pneumonije). Tokom 1944, posle sedam ipo godina rigoroznog učenja (bar godinu dana se uči samo pravilno sedenje i držanje instrumenta), Ravi okončava svoje muzičko školovanje. Živeći prvo u Mumbaiju (nekadašnji Bombaj), bavi se komponovanjem muzike za balet i film (mnogo kasnije, 1982. bio je koautor muzike za film 'Gandhi'), a 1949-1956. radi i kao muzički urednik Sveindijskog radija u Nju Delhiju. Tih godina Indiju posećuje čuveni violinista Yehudi Menuhin i upoznaje se sa Shankarom. Uviđajući porast zapadnog interesovanja za klasičnu indijsku muziku, Ravi 1956. kreće na turneje po Nemačkoj, Engleskoj i Americi, a na proleće 1966. se u Londonu zbiva njegov sudbinski susret sa Georgeom Harrisonom.

Fasciniranost zapadnog sveta Indijom i njenom mišlju je polako rasla još od kraja 18. i tokom 19. veka, otprilike u isto vreme kada se intenziviralo i interesovanje za stari Egipat, te odatle i nastanak termina 'indomanija' i 'egiptomanija'. Indija je percipirana kao praznina jezika (tzv. indoevropski jezici), a umni Volter je bio ubeđen da nam sva mudrost dolazi „sa obala Ganga“. Šopenhauer, Gete i Hese, kao i mnogi drugi, takođe su nalazili inspiraciju u indijskoj filozofiji, etici, književnosti, muzici i učenjima o rainkarnaciji i dostizanju duhovne samospoznaje i prosvetljenja (moksha/nirvana). (Na ovom mestu zastajem i puštam pesmu Ibrice Jusića – Nepal, Ganges, Brahmaputra.) U istom paketu išli su i pragmatičniji, nešto

prizemnji aspekti, kao indijska kuhinja, vegetarijanstvo, joga, kamasutra i madam Blavacki, čije Teozofsko društvo je pokušavalo da integriše zapadni okultizam sa hinduističkim misticizmom.

Nakon klanice Drugog svetskog rata, u rastućoj pretnji hladnoratovskog nuklearnog pakla, zamoreni malograđanskim besmisлом, potrošačkim diktatom, seksualnim licemerjem (pred nastupajuću tzv. seksualnu revoluciju) i svekolikim otuđenjem, alternativni društveni pokreti, prvo bitnici tokom 1950-ih, a potom i hipici 1960-ih, subkultura i kontrakultura, okreću se, u suštini poprilično idealizovanom, Istoku (pomenimo u tom duhu i pesmu Put za istok, sa prvog i neprevaziđenog albuma Kornij grupe iz 1972). Zvuk bitnika bio je džez, sa kojim je načinjen prvi spoj zapadne i klasične indijske muzike, npr. u nekim pristupima klarinetiste Tony Scotta (snimio je pesmu Portrait of Ravi novembra 1957. sa pijanistom Billom Evansom, na albumu A Day In New York), tenor saksofoniste Yusefa Lateefa, saksofoniste Johna Coltranea (svome sinu, rođenom 1965. dao je čak i ime Ravi), Milesa Davisa itd. Posebnu priču spoja Indije i džez-a činili su bendovi kao Mahavishnu Orchestra, Shakti i Oregon (prva dva vodio je verovatno najveći živi gitariste današnjice John McLaughlin). Pomenimo i multi-instrumentalistu, kompozitora Collina Walcotta, koji je studirao etnomuzikologiju na UCLA, a tokom druge polovine 1960-ih bio je i menadžer turneja Ravija Shankara i Alla Rakha, i inicirani učenik obojice.

Medijski intenzivno praćeno interesovanje Beatlesa za mistiku Indije (duhovni savetnik im je bio čuveni Maharishi Mahesh Yogi, tvorac transcendentalne meditacije, kome nisu bile strane ni skandalozne ljubavne veze za sledbenicama, među kojima je prednjačila glumica Mia Farrow), kao i muzička saradnja Harrisona i Shankara, osnažili su trend i učinili da uticaj i citati indijske muzike, odnosno upotreba sitara, eventualno saroda, table (set od dva ručna bubnja, manjeg i većeg) i drugih indijskih instrumenata ili stila sviranja, budu prisutni u radovima mnogih rock bendova 1960-ih/1970-ih. Tu su, osim Beatlesa, npr. bili i Rolling Stones, Byrds, Yardbirds, Animals, The Kinks, Doors, Led Zeppelin, Procol Harum, Traffic, Moody Blues, Genesis, Yes, i mnogi drugi. I rifovi vrsnih gitarista, recimo Jeffa Becka (uključujući i verziju novije pesme 'Nadia', sa albuma You Had It Coming iz 2001) i Stevea Hillagea (npr. 'Om Nama Shivaya', sa albuma „L" iz 1976), su itekako umeli da prizovu duh Indije. Upotreba sitara se ipak primarno vezuje za psihodeliju. Rock i pop kompozicije oplemenjene indijskom bojom zvuka, muzičkom formom, instrumentima ili nekim prigodnim detaljem, poznate su i kao raga rock (ne baš najtačnije skovan termin; kao primeri obično se navode pesme tipa Norwegian Wood, 'Within You

Without You', 'Love You To', 'Paint It Black', 'The End', 'Heart Full Of Soul', 'Eight Miles High', etc.). Na domaćem terenu, sem pionirskog entuzijazma beogradskog benda Ganeša (uz gitaru, klavijature i flautu, u sastavu su bili i Ljubiša Ristić na sitaru, i Bojan Kveder na tabli), pamtimo pesmu 'Volim tvoje grudi', grupe Smak (album Smak '86), a pomenimo i noviju 'Odakle dolazi leto', benda Fetish Beat (CD Sintetika 2010).

Pojasnimo još da je raga jedinstvena melodijska forma koja „boji“ um nekim od devet emocionalnih tokova i stanja, i muzički razlikuje kako doba dana, tako i godišnja doba, a može da se odnosi i na neki događaj. Drevno poreklo joj je u vedskim himnama i glasovnoj pratnji plesačica, koje su se izvodile u hinduističkim hramovima. Zvukom se um uzdiže do iskustva nepromenjive istine kosmosa, a budući da raga ne podleže ni durskoj ni molskoj skali, već ima svoj osnovni sistem od 72 različite skale, nenaviknuto uho se mora polako svići naglašeno tremoliranoj uzlazno-silaznoj tonskoj estetici. Ritmički ciklusi, i sami kompleksno matematički podeljeni, idu u rasponu od 3 do 108 udaraca po ciklusu. Uz sve to, 95% oslonjena na ekstatičnu improvizaciju u zadatom formatu, raga je istovremeno i projekcija umetnikove unutrašnje svesti i senzibiliteta. Prana (životni dah) i jedinstvena aura rage, bazirani na uvidima stečenim pod vođstvom gurua, se definitivno ne mogu naučiti iz notne sveske. Ukažimo u tom kontekstu i na jogu zvuka (Nada Yoga), koja zagovara premisu da se svemir i sve u njemu sastoji od zvučnih vibracija. Nada Brahma je zvuk boga, a i bog je zvuk, neka vrsta prve reči, hindu logosa, pitagorejske muzike sfera. Ravi je govorio da je muzika najbrži način da se dosegne božansko, i da je sviranje duhovno putovanje.

Tri tačke karijere Ravija Shankara biće zauvek poštovane i slavljene u rock kulturi: Monterey (1967), Woodstock (1969) i The Concert for Bangla Desh (1971).

Monterey International Pop Music Festival, održan je 16-18. juna 1967. u gradu Monterey, južno od San Franciska na obali Pacifika u Kaliforniji, kao prvi pravi masovno posećen rock festival (počeo je u petak sa 55.000, a završio se u nedelju sa 90.000, odnosno u širem krugu čak 200.000 prisutnih) pripadnika tzv. kontrakulture (realno, vrhunske kulture zapadne hemisfere svoga doba), koji je ujedno – uz neorenesansni teatarski vašar Fantasy Fair and Magic Mountain Music Festival, održan vikend pre ovoga pred 36.000 ljudi (među mnogim izvođačima bili su i The Doors, Canned Heat, Jefferson Airplane, Captain Beefheart & the Magic Band) u prirodnom amfiteatru na brdu Temopajas (Mount Tamalpais) preko puta San Franciska, na severozapadnoj strani Zaliva – označio i početak fenomena poznatih kao Leto ljubavi i Hippie Revolution. Nastupali su Jefferson Airplane,

Jimi Hendrix (koji je uključenu gitaru prvo polio tečnošću za upaljače i zapalio je, a potom je poduže razbijao o binu i na kraju bacio o publiku, na čuđenje Ravija koji je naučen da instrument treba poštovati kao delić božanstva), Janis Joplin, Grateful Dead, Country Joe and the Fish, Buffalo Springfield, Quicksilver Messenger Service, The Mamas & The Papas, Canned Heat, The Who, The Byrds, Simon & Garfunkel, Otis Redding, Eric Burdon, i drugi. Hipnotičko spiritualno muziciranje Ravija Shankara trajalo je neverovatna četiri sata (poznati su i njegovi nastupi od po desetak sati, ali i demonstrativni odlasci sa scene ako mu se ne bi dopala kafanska atmosfera u stondiranoj publici), podsećajući na korene pradoba kada dimenzija vremena gotovo da i nije postojala. Uticaj njegovih prosvetljujućih tonova, koje je sa bine prosipao zajedno sa ružičastim cvetnim laticama, zebeležen je i u dokumentarnom filmu Monterey Pop (1968, režija Donn Alan Pennebaker, koji je radio i Don't Look Back o Dylanovoj engleskoj turneji 1965). Gledajući publiku, pomišljam da tolika količina intenzivne individualnosti na jednom mestu, ujedinjena u koncentrovanoj emociji, mora da ostavi trag i pokrene nešto sudbinski veliko. Kulminacija karmičkog sleda bio je Woodstock, čije se vibracije osećaju i danas.

Woodstock je bio događaj koji je višestruko nadržastao svet i vreme u kojima se dogodio, kao prelomna tačka i kulminacija jedne ideje i vizije, utemeljivši širom planete potpuno novu Woodstock naciju i Woodstock etiku. Održan je 15-17. avgusta 1969, pod sloganom 'Tri dana mira i muzike', na farmi mlečnih proizvoda Maxa Yasgura oko 5 km od prigradskog turističkog jezerceta White Lake, ruba ruralne varošice Betel (sugestivnom igrom sudbine nazvane po Betlehemu/Vitlajemu, mestu Hristovog rođenja), oko 160 km severno od Njujorka. Pun naziv bio je 'Woodstock Music & Art Fair presents An Aquarian Exposition in White Lake N.Y.'. Sa prisutnih 500.000 ljudi, i zvanično procenjenih još milion koji su potpuno blokirali puteve na desetine kilometara unaokolo (saobraćajni kolaps je na pravcu iz Njujorka praktično otpočinjao po prelasku reke Hadson) bezuspešno pokušavajući da stignu, Woodstock je bio antipod, ili radije šamar u lice, malograđanskom establišmentu i tadašnjoj američkoj vladi, koja je u tom trenutku u ratu u Vijetnamu imala 543.482 vojnika (predsednik je bio omraženi Richard „Tricky Dicky“ Nixon). Tokom tri dana, bez ijednog incidenta, na LSD planeti zvanj Woodstock, umrlo je troje ljudi, i rodile su se dve bebe. Svirali su, pomenimo tek neke, Richie Havens, Melanie, Joan Baez, Santana, Canned Heat, Grateful Dead, Creedence Clearwater Revival, Janis Joplin, The Who, Jefferson Airplane, Joe Cocker, Country Joe & The Fish (kada je 500.000 ljudi zajedno spelovalo, a potom vrišteći izgovorilo javno zabranjenu reč

FUCK!), Crosby, Stills, Nash & Young, i Jimi Hendrix (koji je odsvirao tripoznu, distorziranu, fidbekovanu, wah-wah verziju američke himne). Ravi Shankar je izašao na binu prvog dana oko 22h i muzicirao, iako je padala kiša, nešto preko 40 min. Sa njim su bili i vanserijski perkusionista Alla Rakha na tabli (koji je 1968. svirao i sa genijalnim bubnjarem Buddy Richom), i Maya Kulkarni na tanpuri. Tri stvari koje su izveli bile su: Raga Puriya-Dhanashri/Gat In Sawarital (u trajanju od 11:04), Tabla Solo In Jhaptal (8:48), i Raga Manj Khamaj (21:31). Odatle potiče i moj prvi susret sa njegovom muzikom, sredinom 1970-ih, kada sam sticajem okolnosti došao u posed retkog vinila 'Ravi Shankar at the Woodstock Festival', prilično urnisanog od šetanja unaokolo i bezbrojnog slušanja (ploča i danas ima trofejno mesto u mojoj kolekciji). Ako je verovati priči koju je, zasnovano na pristupu celokupnom audio zapisu, izneo Andy Zax (koproducent šestostrukog CD box-seta Woodstock – 40 Years On: Back To Yasgur's Farm, iz 2009), Ravi nije bio zadovoljan kvalitetom žive svirke, te je iste pesme navodno odmah ponovo snimio u studiju i, uz dodate autentične žive najave i aplauze publike, stavio na ovu ploču (sličan trik uradilo je Bijelo dugme na svom albumu Koncert kod Hajduccke Ccesme, iz 1977). Woodstock je zabeležen u istoimenom dugometražnom dokumentarcu (režija Michael Wadleigh, 1970), kao i na trostrukom (1970) i dvostrukom (1971) vinilnom albumu. Treći i poslednji veliki performans usledio je povodom Bangladeša.

Po raspadu Indije 1947, zapadni Bengal ostaje u Indiji, a istočni Bengal biva preimenovan u Istočni Pakistan (geografski potpuno odvojen, čak znatno udaljen od Zapadnog, tj. današnjeg Pakistana). Marta 1971. Istočni Pakistan proglašava nezavisnost (od Zapadnog) i postaje republika Bangladeš. Tokom borbi, takoreći građanskog rata, savezničkih indijskih i bangladeških trupa, nasuprot pakistanskim, više miliona izbeglica, i u svojim boljim vremenima siromašnih i gladnih ljudi iz jednog od najnaseljenijih kutaka sveta, prešlo je u Indiju. Potvrđujući da nesreća nikada ne dolazi sama, novembra 1970, pogodili su ih ubistveni ciklon Bhola i razarajuće poplave. U mnoštvu mršave dece u predvorju smrti izbila je kolera. Ravi Shankar, i sam etnički Bengali, organizovao je, zajedno sa svojim nekadašnjim učenikom sitara, gitaristom tada već rasturenih Beatlesa Georgeom Harrisonom (1943-2001), 'Koncert za Bangladeš', prvu Live Aid manifestaciju tih razmera u svetu. Koncert je zbog velikog interesovanja (pored ostalog, i zbog prisustva dvojice od tek raspale 'Čuvene četvorke' Beatlesa, a kao mogući nagoveštaj ponovnog okupljanja grupe jer se šušalo da dolazi i Lennon), priređen u dva skoro trosatna termina, popodne u 14:30 i uveče u 20:00, u nedelju 1. avgusta 1971. (dva dana kasnije autor ovog teksta je napunio 10

godina). Beše to u Medison Skver Gardenu u Njujorku, pred ukupno 40.000 ljudi, uz učešće Ravi Shankara (tu su bili i njegov nekadašnji šurak Ali Akbar Khan na sarodu, i Alla Rakha na tabli). Nastupili su i George Harrison, Ringo Star, Eric Clapton (tada jako bolestan, težak heroinski zavisnik), Bob Dylan, klavijaturista Billy Preston (poznat i kao 'peti Beatle'), klavijaturista Leon Russel (u svojstvu bas gitariste tokom Dylanovog nastupa), i drugi. Na samom početku popodnevnog koncerta desila se ona čuvena i dokumentovana anegdota kada je, brižno predstavljen od Harrisona, Ravi izašao sa svojim indijskim muzičarima, seo na binu, kratko prebirao po instrumentu i stao, a publika je gromko zapljeskala, na šta je Ravi nasmešen rekao u mikrofon „Hvala vam! Ako vam se štimovanje toliko dopalo, nadam se da ćete još više uživati u sviranju“. Sa koncerta je izdat izuzetan box-set sa trostrukim vinilom i knjigom fotografija od 64 strane (Apple Records Inc. 1971), sa nezaboravnim verzijama pesama poput My Sweet Lord, It Don't Come Easy, While My Guitar Gently Weeps (sa Claptonom, koji i inače svira solo u ovoj pesmi na originalnom 'Belom albumu' Beatlesa, i Harrisonom na gitarama, dok je pola Medison Skver Gardena plakalo, a pola vrištalo), Jumpin' Jack Flash (u trajanju od čak 9:11, sa rifom koji na klaviru svira, i ujedno peva, Leon Russel; pesma je presečena po sredini, tzv. medley forma, numerom Youngblood), Here Comes The Sun, A Hard Rain's A-Gonna Fall, Blowin' In The Wind i naravno uvodnom Bangla Dhun sa Ravijem na sitaru, i završnim Harrisonovim namenskim hitom Bangla Desh. Sve to u produkciji Georgea Harrisona i Phila Spector. Iskreno, svaki put mi se ponovo stegne grlo pri pogledu na crno-belu fotografiju sićušne, krhke dečije figure ispred velikog praznog tanjira na omotu albuma. Sa koncerta postoji i istoimeni dugometražni dokumentarac, premijerno prikazan marta 1972. (režija Saul Swimmer, koji je pre toga radio muzičku komediju sa Herman's Hermits, i bio koproducent dokumentarca o Beatlesima, Let It Be). Harrison, kome je ovo praktično bio prvi nastup od 30. januara 1969. (dan kada su Beatlesi održali svoju poslednju koliko-toliko javnu svirku, na krovu zgrade sopstvene firme Apple u Londonu), je inače poznat i po prvom ikada objavljenom trostrukom albumu – All Things Must Pass (1970). Dodajmo da, zahvaljujući digitalnim reizdanjima ploče i filma sa koncerta, kao i fondaciji 'The George Harrison Fund For Unicef', pomoć nekoj novoj nevoljnoj deci Bangladeša i dalje stiže. Od početnih 243.418 dolara iz 1971. (ček sa tim iznosom prikazan je na zadnjoj korici knjige u vinilnom box-setu), suma je premašila 17 miliona dolara, a usput su u trnovitoj praksi stečene pravne i tehničke pouke za što brže i delotvornije slične buduće poduhvate. Ovaj koncert inspirisao je i irskog pevača i aktivistu Boba Geldofa (1951. godište), da 1985. organizuje transatlantsku mega svirku Live Aid za gladne u

Etiopiji. Povodom četrdesetogodišnjice koncerta za Bangladeš 2011, Ravi Shankar, tada još uvek aktivan iako u dubokoj starosti, je izdvojio koncert kao izuzetan događaj u svom životu, jer je čitav svet tada gotovo u trenu naučio ime i muke Bangladeša, i pomogao. I ne manje važno: podignuta je globalna svest o problemu.

O Raviju Shankaru je snimljen dugometražni dokumentarac, *Raga: A Film Journey Into The Soul Of India* (1971, režija Howard Worth, Apple Films; narator u filmu je sam Shankar). Uz više raga, komponovao je i tri koncerta za sitar i orkestar. Mada je potekao iz klasičnog Hindustani stila, bio je sklon kreativnoj inovaciji i eksperimentu. Snimio je mnoštvo ploča i napisao dve knjige. Predavao je na njujorškom City Collegeu. Uz tri ranije osvojene Grammy nagrade (1967, 1972. i 2000), dobio je posthumno februara 2013. i četvrtu, za životno delo satkano od preko 75 godina nastupanja i približavanja istoka zapadu (poslednji koncert imao je, zajedno sa ćerkom Anoushkom, početkom novembra 2012, u Long Biču). Pomenimo da Ravi nije bio okrenut samo zapadno od Indije, već i istočno, saradujući sa japanskim muzičarima na njihovim tradicionalnim instrumentima (album *East Greets East*, iz 1978). Nosilac je 17 počasnih doktorata i mnoštva svetskih nagrada, uključujući i nagradu Muzičkog saveta Uneska 1975, i Tagorinu nagradu za kulturnu harmoniju 2012, koju daje indijska vlada. Dobitnik je najvišeg civilnog odličja Indije Bharat Ratna 1999. (među ukupno četrdesetak nosilaca su i Indira Gandhi, Majka Tereza i Nelson Mandela). Začetnik je kategorije poznate kao World Music (na Univerzitetu u Melburnu postoji stipendija 'Ravi Shankar World Music Scholarships'). Telesno niskog rasta (160 cm), ubraja se među najveće umetnike sitara svih vremena (Yehudi Menuhin, sa kojim je svirao mnogo zajedničkih koncerata, ga je nazvao Mocartom sitara). Osnivač je 'The Ravi Shankar Foundation' sa sedištem u Ensanitasu (Encinitas, oko 40 km severno od San Dijega), koja obuhvata i izdavačku kuću 'East Meets West Music'. Izgradio je 'Ravi Shankar Institute for Music and Performing Arts' u Nju Delhiju. Njegove ćerke se takođe uspešno bave muzikom: Norah Jones (rođena 1979. iz veze sa njujorškom promoterkom Sue Jones) je džez pevačica i pijanistkinja sa bar pet osvojenih Grammy nagrada (album *Come Away With Me* iz 2002. je prodat u fantastičnih 26 miliona kopija), a prelepa Anoushka Shankar (rođena 1981) svira sitar i ide na turneje sa ocem od svoje 14. godine (prvi solo album objavila je sa 17). Iz višedecenijske veze sa plesačicom Kamalaom Shastri nije imao dece.

Ravi Shankar je umro kasno popodne 11. decembra 2012, u 92. godini, u Scripps Memorial Hospital u Ensanitasu, od komplikacija na srcu i plućima, šest dana nakon operacije zamene srčanog zaliska. Uz

njega su bile žena Sukanya Rajan (sviračica tanpure, pozadinskog žičanog instrumenta u njegovom orkestru, sa kojom se venčao 1989), i njihova ćerka Anoushka Shankar. Na memorijalnoj službi 20. decembra 2012. u ašramu na obali Pacifika u Ensanitasu (deo poznat lokalnim surferima kao Swami's Beach) su, pored ostalih, govorili dirigent Zubin Mehta i Harrisonova udovica Olivia. Među preko 1000 okupljenih bio je i džez velikan Herbie Hancock, a pročitana je i telegram Petera Gabriela. Ravi Shankar je spaljen prema hindu običajima, a njegov pepeo je rasut u Kaliforniji i Indiji: nad okeanom kod San Dijega i u rodnom Varanasiju. Jer i život mu je bio podeljen između dva doma koja je imao, jednog u Ensanitasu u Kaliforniji, gde je živeo zadnjih dvadesetak godina, i jednog u Indiji.

Po nepogrešivom sinhronicitetu univerzuma, 15. decembra 2012, održano je, još znatno ranije planirano, veče Indije u Beogradskom press centru. Svirala je grupa Akshar (D. Milosavljević – vokal, daire i pozadinska električna tanpura, I. Zoranović – sitar, A. Takač – mridanga/dvostrani keramički bubanj, i D. Jovanović – karatale/mali metalni diskovi), a jedna od numera bila je posvećena Raviju. To veče izvedena je i magična melodija Narayana-Kavacha koja je prizvala daleki Višnuov blagoslov i učinila da vizuelizujem bogatstvo životnog stava protkanog kulturnom raznolikošću.

Nesputani vremenom i prostorom, verujmo u temeljne vrednosti, jer karmička neminovnost uzroka i posledica neće nas zaobići. Ono što na kraju ostane da odjekuje u večnosti su spoznaja, humanost i ljubav. Panditji Ravi Shankar je to znao.

Om shanti shanti shanti.

11.02.2013.

Esej s povodom: Branislav Anđelković

Amuleti sna Amire Medunjanin

Crnja od senke, lepljiva mesečeva rosa, damar krvi u napuklom ogledalu, davnina minulih svetova. Kao kavez u kavezu, gorke sudbe nasmirene ljubavlju, što lutaju istočnim grehom. Ranjene, setne, i uklete u bezvremlje. A mi smo njihova bludna deca.

Nalik prvosveštenici, izlazi u dugoj, tamnoj odori, i počinje da ih zaziva. Tonalni dim žrtvenog kada izvija se u balkansko nebo. Dolaze, da nam kažu svoju drevnu muku, svoju istinu.

Amira Medunjanin, urbana Sarajka anđeoskog glasa, rođena aprila 1972. i njen bend muzičkih emigranata: Bojan „Zed“ Zulfikarpašić, Beograđanin na radu u Parizu, vrstan jazz pijanista, rođen februara 1968; Nenad „Vasa“ Vasilić, Nišlija na radu u Gracu i Beču, jazz kontrabasista, rođen avgusta 1975; Bachar Mar-Khalifé, Libanac na radu u Parizu, diskretni jazz perkusionista, rođen u Bejrutu februara 1983. Kolarčeva zadužbina, ponedjeljak 29. april 2013, 20:15h. Ali, realno, neko sasvim drugo mesto i vreme.

Nazvana je od britanskih medija bosanskom Billie Holiday, poređena sa Edith Piaf, Cesariom Evorom, čak i Mariom Callas. Osim brojnih nastupa po Engleskoj, npr. na London Jazz Festivalu i u velelepnoj St. Paul's Cathedral, koncertirala je u Francuskoj, Švajcarskoj, Belgiji, Holandiji, Nemačkoj, Austriji, Norveškoj, Švedskoj, Turskoj i Indiji. Gotovo da je poznatija „napolju“ nego na ex-Yu prostorima, što bi se uklapalo u „world music“ profil, mada punom koloritu priča i slika, koje Amira nadahnuto prenosi, ipak znatno doprinose i jezička razumljivost opevanih pejzaža i sudbina i, na neki način, proživljena istorijska perspektiva.

Koncert počinju sa 'Zemi me, zemi'. Uvodni kontrabas, nestvarna tišina u sali, gotovo kao zaplašenost plimom i osekom, prejakom žudnjom. „Ako će se ženiš, mene da me zemaš, ako me ne zemaš, Gospod će te zeme, karanfilčeto, kitko šarena, ne mirisena!“ Tarot arhetipa se ređa, i pola sale (a rasprodati Kolarac prima 900 duša), se od, otprilike, desete otpevane reči nadalje, svojski trudi da plakanje

bar bude diskretno. Sledi 'Prošeta se Jovka Kumanovka'. Zagubila „kovan đerdan“, šeta gore-dole „niz toj polje Kumanovsko“, pravo u susret neumitnom, u vidu nasilnog Ljatif age. Pomišljam kako je sve ove pesme, takozvane tradicionalne, često nastale po istinitim događajima, zapravo jednom spevao neko sa imenom i prezimenom, davno zaboravljenim. Najlepše što se pesniku može desiti je da mu pesmu uzme kolektivna svest i utka je u svoje vekovno nasleđe. „Dobro večer i hvala što ste došli. Bože dragi koliko vas je!“ kaže Amira. Već je više puta nastupala u Beogradu, od toga je ovo treći put na Kolarcu (maj 2010; novembar 2010 [Sava centar]; mart 2012).

Nastavljaju sa 'Oj ti momče Ohridanče'. Utučen, ophrvan uspomenu, čovek korača kraj jezera, „srce nekoj ti otkradna, teško da go zaboraviš“. Ritam se ubrzava, dominira kontrabas. Amira se, zatvorenih očiju, njiše u transu. „Dojdi, libe, vrati mi se, čekam, čekam kraj ezero“. Padaju mi na pamet engleske i škotske balade u izvođenju Joan Baez. Te pesme o nesreći. U jednoj kaže da nosi tri rane: jednu od ljubavi, jednu od smrti, i jednu od života. Kao i mnogi od nas, preživelih emocionalnih veterana, večeras ovde. U proseku, vaspitani muškarci u ranim pedesetim i neuobičajeno mnogo lepih, elegantnih žena, u srednjim tridesetim, samih ili sa drugaricama. Tek poneki par sa decom.

Sledi hipnotička i kriптиčna 'Jano mori, Jano lele' „moja rosna, Jano mori, detelino“. Glas kao nož, zaustavljenost, kristal, titrajući nabori vremena. „Pominuvaž, Jano mori, zaminuvaž, nit' mi zboriš, Jano mori, nit' se smeeš“. Arhaična putenost reči. Daleki klavirski odjek, kao oltar, i na njemu „rudo jagne, aj, od dve majki, begu more, zadoeno“. Ovo remek-delo iz okoline Debra nikako ne pokušavajte sami kod kuće. Razapinje iznutra. Amira polako dolazi k sebi, gleda set listu i kaže bendu da preskoče planiranu sledeću pesmu – izvešće je kasnije (pretpostavljam da se radilo o 'Kad puhnuše sabahzorski vjetrovi') – jer je isuviše da idu dve takve teške i preteške drame u nizu.

U nešto razigranijoj kompoziciji 'Grana od bora', Marici, mladoj krčmarici ozeblih nogu, koja po rosi ne donosi vino gostima, jedan od njih kaže: „Skini nanule, obuj papuče, ako meni dragi Bog pomogne, kupiću ti kondure“ [cipele]. Marica odbija neželjenog udvarača izgovorom: „Ne kupuj mi ti, ne trebaju mi, imam oca na moru trgovca, kupiće mi on“. Zapitan nad trivijalnošću teksta, prisećam se nimalo književnije bluz i fank lirike, koja prezentuje sasvim srodne životne banalnosti, doduše na slabije razumljivom engleskom, te stoga domaćem uhu možda zvuči sofisticovanije. Ali, na nivou bazične emocije, čežnje, zapleta, večnog rata i mira (i opet rata) među polovima, ritma koji nesvesno pratimo nogom, radi se o istoj stvari. U

duhu bluzerskih i (jazz)rock obrada – setimo se npr. Smakovog velikog uspeha sa pesmama 'Ukor' i 'Zajdi, zajdi', ili sviračkih Leb i sol vrhunaca sa pesmama 'Aber dojde Donke' i 'Uči me majko, karaj me' – pomišljam kako li bi tek, u nekom paralelnom univerzumu, globalno moćno zvučala recimo, 'Stani, stani Ibar vodo' u Jimi Hendrixovom distorziranom, psihodeličnom izvođenju. Lično, nikada nisam sumnjao da su zapravo rokeri (a ne folkeraši), pravi nasljednici emocionalne muzičke tradicije, što primerom dokazuje i Džoni Štulić koji godinama iz holandskog Hautena kod Utrehta neštedimice zasipa You Tube svojim obradama notornih tradicionala (tipa 'Marijo deli bela kumrijo'). A da i ne pominjem Kirila Džajkovskog i halucinogenu, razvaljujuću, trip-hop, downtempo, post-acid house elektroniku, sa čuvenom Vanjom Lazarovom ('Stojne bre mome kočansko').

Naredna, crnohumorna i kotrljajuća 'Omer beže', razgaljuje atmosferu, i sala opet počinje da diše. Izvanredni jazz pijanista Bojan „Z“ (što malo svira, malo lupa po klaviru), virtuosno nadgrađuje temu. Po završetku pesme, kada su naivni Omer beg koji „na kuli sjeđaše“, i njegova manje-više verna ljuba razmenili iznenađenja, tj. da se on ženi drugom, a da se ona udaje, bend napušta binu. Amira publici predstavlja Boška Jovića na klasičnoj gitari (rođen u Zenici 1981), sa kojim izvodi Šantićevu 'Što te nema' (vremešnoj rokerskoj populaciji najpoznatiju u adaptaciji Jadranke Stojaković, sa njenog vinila 'Svitanje' iz 1981, u izdanju sarajevskog Diskotona). Amira potom odlazi, a bend, čija sva tri člana imaju akademsko muzičko obrazovanje i impresivne, samostalne međunarodne karijere, svira poduži instrumental. Dodajmo da je, uz Amirin glas, Bojan „Zed“ nesumnjivo noseći muzički stub nastupa. Ne čudi, jer iza sebe ima niz inostranih nagrada i priličan broj albuma (Bojan Z Quartet, 1993; Yopla, 1995; Koreni, 1999 [gitaru svira Vlatko Stefanovski]; Solobsession, 2001; Transpacifik, 2003; Xenophonia, 2006 [u „maht-pustinjskoj“ temi 'Wheels' kao koautor potpisan je R. M. Točak]; Bojan/Ziad/Lourau Live, 2009; Humus, 2010; i Soul Shelter, 2012). Pomenimo ovom prilikom i albume kontrabasiste Nenada Vasilića (Yugobassia, 1998; Folk Songs, 2001; Joe Jack [sa značenjem: čoček] 2003; Joe Jack is Back [Live at RadioKulturhaus, Wien], 2004; Honey & Blood, 2006; Just Fly, 2012; i Seven, 2013), kao i one koje je uradio perkusionista, ali ujedno i svršeni pijanista bulonjskog Konzervatorijuma, Bachar Mar-Khalifé (Oil Slick, 2010; Who's Gonna Get The Ball From Behind The Wall Of The Garden Today, 2013). Usput, Bacharov otac Marcel Khalifé je poznati libanski svirač na žičanom instrumentu oudu (izgovara se uud) nalik lauti, načinjenom po predanju u praskozorje sveta.

Amira se vraća pesmom 'More izgrejala nane', koja je nastala u okolini kosovskog Belog Brda, i govori o otmici, ili tačnije, bekstvu devojke. „More, toj ne beše, nane, sjajna mesečina, mila nane, more, no toj beše, nane, Smiljana devojka“. Prepletene su i prožete u vavekom ženskom tajanstvu, mesečina, fatalna lepota, magija krvi i plodnosti, uz neizbežni karambol u završnici: „More, puče puška, nane, more, puče puška, pokraj Kriva Reka, more, odvede gu, nane, Stojan Krivorečan“. Rustičan ton daje izumirući torlački dijalekt, koji, uključujući i lokalne poddijalekte, kao i mnoge pozajmice, posebno iz turskog i rumunskog, nikada nije bio standardizovan, zvaničan govor ijedne države, sačuvavši time svoju neposrednost i prapoetičnost. Danas se još, ali sve manje, koristi u delovima istočne i južne Srbije, Makedonije, Bugarske i Rumunije. Gledajući unazad kroz vreme, katkad vidimo prolaznost, ali ne možemo više da je čujemo. Pomišljam na nemu poruku poslednjeg govornika romanskog jezika dalmatinske obale, Toneta Udine, umrlog na Krku 1898, ili ribara Edwarda Neda Maddrella, poslednjeg govornika kome je maternji jezik bio keltski ostrva Man, umrlog 1974. Uostalom, i Hristov vapaj sa krsta: „Elahi, Elahi, lema šabaktani?“ [Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio? (Mt. 27:46; Mk. 15:34)] bi danas ponajbolje razumeli tek u tri zabita sela u Siriji, u kojima dotrajavaju poslednji govornici zapadnog aramejskog, nekadašnjeg moćnog jezika Bliskog istoka.

Naredna numera je starogradski klasik 'Bele ruže, nežne ruže', koju Amira izvodi samo uz pratnju kontrabasa, dok pijanista i perkusionista odlaze. Tekst je, tu i tamo, izmenjen u odnosu na neke kolokvijalnije verzije, što ne menja kobnu činjenicu da „tužno danas zvona zvone, udaje se moja draga“. U srodnom duhu, sledi pesma koju Amira najavljuje kao horor-sevdalinku 'Kad puhnuše sabahzorski vjetrovi'. Neuobičajeni zvuci kontrabasa i perkašna grade pozadinsku dramatiku i napetost. Bledo sviće gluvo jutro (*sabah*, odakle i naš turcizam – sabajle), silovit vetar otvara kapiju, „razviše se u đul-bašči đulovi, aman, aman, probudiše tek zaspalu djevojku, digoše se na pendžeru zarovi, aman, aman, stigli su ti od dragoga darovi“. Sagledavamo u ovoj zlokobnoj muzičkoj minijaturi dubinu očaja devojke koju roditelji udaju na silu, kojoj to uopšte nije dragi, i koja apsolutno ne želi njegove darove, ali koja, kako to po nužnosti života najčešće biva, ne može umaći neminovnosti karmičke tragike.

Potom pijanista, udarajući klavir svuda osim po dirkama, i Amira, uz traženo horsko pevanje publike, izvode 'Ajde Jano'. Rasprodaju se pritom i kuća i konj i sve ostalo, samo da se igra. Ipak, ta rasipnička, histerična veselost je tek dijagnoza, kratkotrajni beg, da se ne misli na besmisao i ponor stvarnosti. Raspevani bruj sale zvučao je kao svetovna liturgija. Sledi 'Kafu mi draga ispeci', gde ni Amirin

glas, ni promišljene klavirske deonice ne uspevaju da anuliraju patos opšteg mesta ovog narodnjačkog bestslera nekadašnje SFRJ (prva zlatna EP ploča u Jugoslaviji, u izdanju PGP, 1962), a u kontekstu ukupnog materijala, čini mi se, i večerašnje repertoarske omaške (neuporedivo bolji izbor za obradu iz opusa prvobitnog izvođača bila bi 'Zašto ne smem da te ljubim'). Poslednja pesma, koju izvodi ceo bend, je 'Marijo deli bela kumrijo' [vrsta ptice grlice]. Pečalbarski bluz sa zabrinutim upitom: „Što ti je, Maro, krotko, mori, odenje, što ti je, Maro, tio, mori, zborenje?“, i odgonetkom koja ništa ne može da promeni: „Moj merak, ago, mi je, more, daleko“. I to je to. Što reče onaj belgijsko-australijski pevač „you can get addicted to a certain kind of sadness“. Na bis Amira i klasični gitarista Boško Jović izvode 'A što ćemo ljubav kriti', sa fatumskom „kad ja moram tvoja biti“ odlučnošću, i „srce više nije moje“ strašću, ali na ivici pogubnog „il' me uzmi, il' me ubi“. Kao poslednju, šesnaestu kompoziciju večeras, slušamo sladunjavu Šantićevu 'Eminu', koju Amira peva sama na sceni [sa pričicom da joj se bend sada smeje iza scene i namerno neće da izađe na bis], i posle dva puna sata koncerta odlazi praćena iskrenim aplauzom.

Amira Medunjanin (studirala ekonomiju, radila kao tumač za engleski, udata za Bekima Medunjanina) ima tri studijska albuma: Rosa ([producent Dragi Šestić] amsterdamski Snail Records, 2005), Zumra ([producent Merima Ključo] pariski Harmonia Mundi – World Village, 2009), i Amulette (Harmonia Mundi – World Village, 2011), ovaj poslednji u sjajnim aranžmanima i produkciji Bojana Zulfikarpašića (koproducent je Walter Quintus, tonski mag iz Nemačke, koji je sarađivao sa mnogima, uključujući i Erica Claptona). Svira ista stalna postava kao na večerašnjem koncertu, uz pridruženog člana Vlatka Stefanovskog (ex-Leb i sol) na gitari u dve pesme. Iako je insistiranje na bosanskom terminu 'sevdah' i njegovoj viševekovnoj starosti (bez spominjanja pozamašnog opusa recentnih autorskih sevdalinki?), verovatno namenjeno komercijalnoj težnji da se taj pojam geografski „ubrenduje“ za svetsko muzičko tržište, slično portugalskom fadu, ostaje činjenica da se većina izvedenih tradicionala primarno vezuje za Makedoniju i južnu Srbiju ('Zemi me, zemi', 'Prošeta se Jovka Kumanovka', 'Oj ti momče Ohridanče', 'Jano mori, Jano lele', 'More izgrejala nane', 'Ajde Jano', 'Marijo deli bela kumrijo'), koje Amira, bez dileme što se mene tiče, peva bolje no iko. U tom smislu, uz sve uvažavanje inicijalnog miljea iz koga je njen muzički iskaz potekao, realnije je ne insistirati na lokalpatriotskom, deklarativnom ukalupljivanju jednog tako vanserijskog i nesputanog vokalnog senzibiliteta. Jer osećaj da fizička realnost ne može nikada da udovolji svim žudnjama duše, globalno poznatiji kao *Weltschmerz*,

nema državne granice, već se javlja svuda, mada istina, negde znatno više. Skloniji sam da srodnu emocionalnu pripadnost opredelim kao deo „crnog talasa“ tužbalica, koji endemski zapljuskuje prostore gde je, kako metaforično kaže maksima, Istok pružio ruku Zapadu, a Zapad odbio da je prihvati (nažalost, sasvim primenjivo i na pravac Sever – Jug). Ove žal-pesme često gravitiraju tzv. obredima prelaza, ali sa aspekta nemanja: ljubavi, sreće, novca, doma, dece, mladosti, zdravlja, slobode, života. One su utihla suicidalna melanholija horizonta, daljine, odvojenosti, nedostižnosti, čežnje, gubitka. Eho koraka jungijanske Senke. Preka kazna i nerastočiva okovanost surovim kvantnim zakonima zvanim karma, sudbina i kismet. Ko se nije takmičio u nekoj od pomenutih životnih disciplina, neće ih shvatiti. U našem parčetu sveta ove bluz-jadikovke, uz koje bar na tren umine hronično unutrašnje krvarenje, rasprostiru se od Slovačke (Kateřina Varmužová-Martykánová – Synečku, synečku), preko Mađarske (Sebestyén Márta – Szerelem, szerelem), i Rumunije sa njenim tzv. dojnama (Maria Tanase – Doina din Dolj), spuštajući se prema jugu, ka dalekom, pomirljivom, ravnodušnom moru. Raznose ih, kao i neparne ritmove, oblaci, jesenje divlje guske, vetrovi, sasvim mlade devojke, brdski pastiri, reke, proleća, i naravno Cigani (preporučujem orkestar `Blisteri`, neotkrivene tamburaše vremešnog [na begešu] Savice Jovanovića iz Čortanovaca).

Ne mogu se oteti utisku da su u svemu, na neki neobjašnjiv način, prisutni i konceptualni elementi volšebne scenografije, nalik kadrovima postapokaliptičnog, fantastičnog pejzaža beznađa, iz stripa Enkija Bilala. I tek koliko da znate, Amirin glas i pesma više ne pripadaju samo njoj, već svima nama prognanim iz raja, gde god da smo. Nego usput, šta pije kafana?

06.06.2013.

Izveštaj i foto: Branislav Anđelković

In memoriam Slobodan Kuzmanović Kuza (1952-2014)

U nedelju 26.01.2014, iznenada je u 61. godini preminuo Slobodan Kuzmanović Kuza, gitarista legendarne grupe *Porodična manufaktura crnog hleba*.

Sa Kuzom sam se čuo prošle nedelje, i planirali smo veliki intervju i posetu njegovoj sestri Maji de Rado (poreklom sa otoka Brača, koja danas živi na Dorćolu), povodom 40 godina od izlaska (1974) debitantskog albuma "Stvaranje", jednog od najboljih, a sasvim sigurno najkriptičnijeg, prvog akustičarskog benda u Beogradu. Muzika, a posebno ispovedni tekstovi famozne Maje de Rado (autorke celokupnog materijala, pevačice koja je svirala akustičnu gitaru sa 12 žica) i *Porodične manufakture crnog hleba*, i danas su avangarda, ispred svog vremena, kao što su bili i pre četiri decenije.

Veći deo grupe, Maja, Kuza i Juga (Jugoslav Vlahović) činili su rođaci, te odatle i naziv benda. Nadajmo se da će se neko setiti da kolekcionarski raritetan LP i sve singlove benda stavi na CD i izda, dok, neminovnošću vremena, još ima živih članova benda i žive publike koja ih se sa ljubavlju seća. O eventualnoj edukaciji mlađih muzičkih konzumenata bojim se da, nažalost, ne vredi zalud trošiti reči.

27.01.2014.

Branislav Anđelković

Branislav Anđelković
lider benda **Fetish Beat**
www.fetishbeat.com